

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3343/2021. (VII. 23.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 32.Bf.9345/2020/9. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 32.Bf.9345/2020/9. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt terjesztett elő.
- [2] A Budai Központi Kerületi Bíróság 2020. június 24-én kelt 9.B.XII.363/2020/8. számú ítéletével az indítványozó bűnösségét megállapította lopás vétségének kísérletében [a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 370. § (1) bekezdés, (2) bekezdés *b*) pont, *bc*) alpont] és ezért – mint többszörös visszaesőt – 10 hónap szabadságvesztésre, valamint 1 év közügyektől eltiltásra ítélte.
- [3] A Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság 2020. november 4-én jogerős 32.Bf.9345/2020/9. számú végzésével az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.
- [4] Az indítványozó 2020. november 24-én közvetlenül az Alkotmánybírósághoz címezve előterjesztette alkotmányjogi panaszát, amelyben kérte az első- és a másodfokú bírósági határozatok alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését. Álláspontja szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében foglalt védelemhez való joga sérelmet szenvedett. Állítása szerint személyiségszavarban szenved, amely álláspontja szerint kóros elmeállapotnak minősül és ezért a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 44. § *c*) pontja szerint az eljárásban védő részvétele kötelező lett volna, de ügyvédet számára nem rendeltek ki. Az Alkotmánybíróság felhívására az indítványozó panaszát 2021. január 26-án érkezett beadványában kiegészítette.
- [5] 2. Az Alkotmánybíróság elsőként azt vizsgálta, hogy az Abtv. 27. §-a alapján benyújtott alkotmányjogi panasz megfelel-e a befogadhatóságra vonatkozó kritériumoknak.
- [6] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében az Abtv. 27. §-ára alapozott alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet benyújtani az ügyben első fokon eljáró bírósághoz címezve. A másodfokú bírósági határozat átvételéről a tértivevény nem áll rendelkezésre, de mivel 2020. november 4-én emelkedett jogerőre és az indítványozó alkotmányjogi panaszát 2020. november 24-én nyújtotta be, így az Alkotmánybíróság ennek alapján megállapította, hogy a panasz határidőben érkezett.
- [7] Az alkotmányjogi panasz eleget tett az Abtv. 52. § (1), illetve (1b) bekezdésében foglalt, a határozott kérelemre vonatkozó követelményeknek, mert tartalmazta az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést (az Abtv. 27. §); az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezéseit [XXVIII. cikk (3) bekezdés]. Az indítvány továbbá indokolást tartalmazott arra nézve, hogy a sérelmezett bírói döntések miért ellentétesek az Alaptörvény megjelölt rendelkezéseivel. Az indítványozó kifejezett kérelmet terjesztett elő arra is, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a támadott bírósági határozatok alaptörvény-ellenességét és semmisítse meg azokat. Az indítványozó az alkotmányjogi panasznak alapul szolgáló büntető ügyben terhelt volt, így értelemszerűen érintettek és jogosultnak tekinthető.
- [8] Az Abtv. 27. § (1) bekezdés *b*) pontjában foglaltak szerint a bírói döntéssel szemben alkotmányjogi panasz akkor terjeszthető elő, ha az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette vagy a jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben kiemeli, hogy az Ügyrend 32. § (1) bekezdése értelmében az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszok esetében a jogorvoslati lehetőség kimerítésének a kötelezettsége nem vonatkozik a felülvizsgálatra, mint rendkívüli jogorvoslatra. Az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz ezért a jogerős döntéssel szemben akkor is benyújtható, ha törvény felülvizsgálati indítvány benyújtását is lehetővé teszi, de az indítványozó ezzel a lehetőséggel nem él.

- [9] 3. Az Abtv. 29. §-a alapján az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának feltétele, hogy a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30], illetve 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [10] Az indítványozó – álláspontja szerint – személyiségzavarban szenved, amely kóros elmeállapotnak minősül és a Be. 44. § c) pontja szerint ilyen esetben, függetlenül attól, hogy a kóros elmeállapot a beszámítási képességét befolyásolta vagy sem, kötelező a védelem. Az indítványozó az eljárás során betegségeit jelezte, köztük a személyiségzavarát is. Ennek igazolására alkotmányjogi panaszához is csatolta egy korábbi ügyében bekért, a Nemzeti Szakértői Kutató Központ Győri Intézetének igazságügyi pszichiáter szakértője által adott 4857/2018. számú, 2019. február 10-én kelt szakértői véleményt. Ennek vélemény részében szerepel, hogy az indítványozó személyiségzavarban szenved. Az indítványozó értelmezése szerint ez kóros elmeállapotnak minősül, így kötelező lett volna számára a védő kirendelése, de az eljárás során mégsem rendelkezett védővel. Ennek következtében az ügyében eljáró nyomozó hatóság és a bíróságok megsértették az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében foglalt védelemhez való jogát.
- [11] Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt utal arra, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdésében rögzített védelemhez való jog alkotmányos tartalmának főbb elveit több határozatában rögzítette. Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (3) bekezdése értelmében „[a] büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez”. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy a védelemhez való jog a büntetőeljárás során számtalan részletszabályban ölt testet. Ezen jog tartalmát képezik egyfelől a védő eljárási jogosítványai, másfelől a hatóságok azon kötelezettségei, amelyek a védelem ellátását lehetővé teszik {legutóbb pl. 3058/2019. (III. 25.) AB határozat, Indokolás [25]; 15/2016. (IX. 21.) AB határozat, Indokolás [36]; eredetileg: 25/1991. (V. 18.) AB határozat, ABH 1991, 414, 415}.
- [12] A védelemhez való jog érvényesülése szempontjából a terhelt és a védő jogait együttesen kell szemlélni {legutóbb: 3244/2018. (VII. 11.) AB határozat, Indokolás [57]}. A védelemhez való jog magában foglalja az ügy megismerését és az ügy előbbre vitelét célzó jogokat. Az ügy megismerését biztosító jogok közé tartozik a hatósági határozatok, az intézkedések megismeréséhez, az iratbetekintéshez és a jelenléthez való jog. Az ügy előbbre vitelét szolgáló jogok közé tartozik az indítványok, az észrevételek megtételére, a jogorvoslat benyújtására, a kérdések feltételére, a perbeszéd megtartására való jog. Mindezen jogok gyakorlásán keresztül valósul meg a terhelt védelme {15/2016. (IX. 21.) AB határozat, Indokolás [36]–[39]}.
- [13] Az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy a védői jelenlétnak garanciális szerepe van, mert a terhelt kihallgatásakor ez a jelenlét is biztosítja az eljárási szabályok megtartását. A védő jelenlétének legjelentősebb funkciója az, hogy képes garantálni a terheltként tett vallomás önkéntességét. A védő, amikor a terhelt kihallgatásán a részvételi jogát gyakorolja, nem tesz mást, mint a szakmai és hivatásbeli, továbbá az eljárási törvényben foglalt kötelezettségeit teljesíti: védencével a kapcsolatot mihamarabb felveszi, jogairól és a védekezés törvényes eszközeiről felvilágosítja, a legjobb tudása és lelkiismerete szerint minden védekezési eszközt felhasznál érdekében, illetve a terheltet mentő és felelősségét enyhítő tények felderítését szorgalmazza {8/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [44]}.
- [14] Az Alkotmánybíróság a védelemhez való jog állított sérelme esetén az indítvány befogadásáról szóló döntés során azt mérlegeli, hogy az indítványozót a védelemhez való jogának gyakorlása során olyan helyrehozhatatlan sérelem érte-e, amely az ügy érdemére kiható alaptörvény-ellenességet eredményezett. Az Alkotmánybíróság nem ténybíró, de ennek a kérdésnek a mérlegeléséhez elengedhetetlen az eljárás egyes tényeinek figyelembe vétele.
- [15] Az Alkotmánybíróság ennek következtében bekérte a büntető ügy iratait és megállapította, hogy abban szerepelt az indítványozó beadványa, amelyben – többek között – a személyiségzavarára hivatkozott, továbbá az iratok részét képezte az alkotmányjogi panaszhoz is becsatolt szakértői vélemény. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor rögzítette azt is, hogy a hivatkozott szakértői vélemény 3. oldalának 6. bekezdésében szerepelt a szakértő azon megállapítása, hogy az indítványozó személyiségzavara „nem tekinthető az elmeállapotnak”.
- [16] Az Alkotmánybíróság megállapította továbbá azt is, hogy az indítványozó 2018. szeptember 20-án, 2018. október 17-én tartott gyanúsított kihallgatásain a nyomozó hatóság kifejezett kérdésére válaszolva védő kirendelését nem kérte, valamint kifogásként kóros elmeállapotára nem hivatkozott. Az indítványozó az elsőfokú

- bíróság által 2020. június 24-én tartott előkészítő ülésen sem elmeállapotára vonatkozó kifogást, sem a védő kirendelésére vonatkozó kérelmet nem terjesztett elő, és tettét beismerte, sőt tárgyalás tartását sem kérte.
- [17] A másodfokú bíróság által 2020. november 4-én tartott nyilvános ülésen az indítványozó szintén nem utalt személyiségzavarára és védő kirendelését sem kérte.
- [18] Az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy a védő jogainak gyakorlása a hatóságok kötelezettségeinek megfelelő teljesítését is megköveteli. A büntetőügyekben eljáró nyomozó hatóság, az ügyész és a bíróság kötelezettsége, hogy hivatalból vizsgálja azt, hogy a kötelező védelem esete, és annak felételei fennállnak-e. A Be. 46. § (1) bekezdés szerint a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság védő kirendeléséről határoz, ha a büntetőeljárásban védő részvétele kötelező, és a terheltnek vagy a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személynek nincs meghatalmazott védője. A Be. alapján az előkészítő ülés során a bíróság védőt rendel ki és az előkészítő ülést elnapolja, ha a vádlottnak nincs meghatalmazott védője és a bíróságnak kétsége merül fel azzal kapcsolatban, hogy a vádlott a vádat, illetve az 500. § (2) bekezdésben foglaltakat – többek között a bűnösség beismerésének és a tárgyalásról való lemondásnak a lehetőségét – és azok következményeit megértette, vagy a vádlott védő kirendelését indítványozza [Be. 502. § (4) bekezdés a–b) pontok].
- [19] Jelen ügyben az indítványozó által benyújtott szakértői vélemény nem minősíti az indítványozó személyiségzavarát kóros elmeállapotnak, továbbá nem állapítható meg a bírósági iratokból, hogy az indítványozó az eljárás során kérte volna védő kirendelését. A nyomozó hatóság, az ügyész és a bíróság hivatalból vizsgálja, hogy a terhelt esetében a védelem kötelező-e és sem az indítványozó által előterjesztett indokok, sem az eljárás tényei nem utalnak arra, hogy ezt a vizsgálatot jelen ügyben elmulasztották volna. A Be. 504. §-ának vonatkozó rendelkezése – a (2) bekezdés b) pontja – kifejezetten rögzíti, hogy a vádlott beszámítási képességének a vizsgálata ebben az eljárásban sem mellőzhető. Az Alkotmánybíróság ezen túlmenően utal arra is, hogy az indítványozót tetten érték, a bűncselekmény elkövetését beismerte és a tárgyalásról lemondott. Megállapítható a rendelkezésre álló bírósági iratok alapján, hogy a vádlott beismerő vallomásán túlmenően egyéb személyi és tárgyi bizonyítékok is a bíróság rendelkezésére álltak, ugyanis a Be. 504. § (2) bekezdésében c) pontja alapján ennek bírósági vizsgálata kötelező.
- [20] Mindezen körülmények mérlegelése alapján az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az indítványozó a védelemhez való jogának olyan fokú, helyrehozhatatlan sérelmét nem tudta alátámasztani, amely az ügy érdemére, vagyis a bűnösségre és a büntetésre kiható alaptörvény-ellenesség kételyét megalapozná, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vetne fel, ezért az alkotmányjogi panasz befogadásra és érdemi vizsgálatra nem alkalmas.
- [21] 4. Az Alkotmánybíróság ezért jelen alkotmányjogi panaszt az Ügyrend 30. § (2) bekezdésének a) pontja alapján – figyelemmel az Abtv. 56. § (2) és (3) bekezdésére is – visszautasította.

Budapest, 2021. július 6.

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Imre s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Sulyok Tamás
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1971/2020.

